КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет туризму, бізнесу і психології
Кафедра психології і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчально-виховної роботи
_____ Мирослав СОЛОВЕЙ
«27» червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практикум з групових форм роботи

галузь знань	***05 Соціальні і поведінкові науки***
спеціальність	***053 Психологія***
освітній рівень	***бакалавр***
освітня програма	***Практична психологія***
статус дисципліни	***нормативна***

Форма здобуття освіти: *денна*
Навчальний рік: *2022 /2023*
Семестр: *VII*
Кількість кредитів: *5*
Мова навчання: *українська*
Форма підсумкового контролю: *залік*

КИЇВ – 2022

Розробник: Кучеровська Н.О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології і туризму

Схвалено на засіданні кафедри психології і туризму.
Протокол № 17 від «01» червня 2022 року.

Завідувач кафедри Олександр БОНДАРЕНКО

Схвалено на засіданні вченої ради факультету туризму, бізнесу і психології.
Протокол № 9 від «27» червня 2022 року.

Голова вченої ради факультету Наталія ЖДАНОВА

1. **Мета вивчення дисципліни**

Метою викладання навчальної дисципліни «Практикум з групових форм роботи» є теоретична та практична підготовка студентів-психологів до проведення групових форм роботи в практиці психологічної допомоги.

Курс являє собою практичну роботу студентів в форматі реальної групи психологічного тренінгу, що забезпечує можливість отримати необхідний досвід власної роботи в групі для поглиблення особистої рефлексії та розуміння механізмів групової динаміки з позиції "члена" групи. В рамках самостійної позааудиторної роботи студенти вивчають теоретичні та методичні засади організації групових форм роботи в практиці психологічної допомоги.

2. **Загальний обсяг** (відповідно до робочого навчального плану) 5 кредитів ЄКТС 150 год., у тому числі:
   лекції – немає
   семінарські (практичні) заняття – 68 год.
   самостійна робота – 82 год.

3. **Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни**

Успішне проходження таких навчальних дисциплін: «філософія», «загальна психологія», «соціальна психологія», «клінічна психологія», «патопсихологія», «психологія особистості», «психодіагностика».

4. Анотація навчальної дисципліни:

Нормативний практичний курс «Практикум з групових форм роботи» викладається в VII семестрі. Організаційний модуль курсу включає в себе чотири змістових модулі: *змістовий модуль 1* «Підготовка групи до роботи у тренінговому форматі», *змістовий модуль 2* «Організація та зміст роботи психотерапевтичної групи», *змістовий модуль 3 «*Тренінг розвитку навичок як групова форма психологічної практики*»*, *змістовий модуль 4 «*Тренінг особистісного зростання: методологія та технологія проведення*»*.

Змістовно курс спрямований на ознайомлення студентів з методологічними й організаційними принципами групових форм роботи психолога, методами роботи з психологічною групою та надання практичного досвіду участі у групі психологічного тренінгу в статусі учасника та статусі ведучого групи.

5. Завдання (навчальні цілі):

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни «Практикум з групових форм роботи» пов'язані з формуванням у студентів **інтегральної компетентності** як здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, а також

загальних і фахових компетентностей. З**агальні компетентності**, що охоплюють організаційні та соціально-особистісні, наступні:
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
ЗК 12. Здатність глибоко розуміти вітчизняні культурні традиції та їх вплив на психічну діяльність і повсякденну поведінку.
ЗК 13. Глибоке розуміння етичних норм діяльності та гуманістичних цінностей людства.

Фахові компетентності:
ФК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
ФК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
ФК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
ФК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
ФК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
ФК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
ФК 12. Здатність до особистісної рефлексії в межах професійних компетенцій, розуміння динаміки міжособистісних стосунків та керування ними.
ФК 14. Уміти враховувати кроскультурні ментальні та релігійні особливості досліджуваних та клієнтів, а також специфіку семантичної організації їх свідомості, мислення, мови і мовлення.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		**Форми (та / або методи і технології навчання)**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання**
Код	**Результат навчання**		
1.	1.1. Знати передумови виникнення та історію розвитку практики групових форм психологічної роботи. 1.2 Знати основні вимоги до особистих та професійних якостей психолога – ведучого психологічної групи. 1.3 Знати етичні та правові засади діяльності психолога – ведучого психологічної групи; 1.4. Знати основні принципи добору і організації психологічних груп різних форматів і тематики; 1.5. Знати теоретичні концепції, методологію та психотехніки роботи психологічних груп.	Лекції (традиційні та проблемні), семінари, самостійна позааудиторна робота; розбір практичних ситуацій (кейс-технології), навчальні дискусії, елементи рольових ігор, рефлексивні технології.	Усне поточне опитування під час аудиторних занять, виконання практичних завдань (усно та письмово), письмова МКР
2.	2.1. Уміти аналізувати динаміку розвитку психологічної групи й інтерпретувати групову феноменологію. 2.2. Уміти застосовувати психотехнічні прийоми роботи з психологічною групою, враховуючи специфіку її формату і тематики. 2.3. Уміти проводити рефлексію власної поведінки під час роботи з психологічною групою.	Семінари традиційні та семінари-дискусії; робота в малих групах; самостійна позааудиторна робота; кейс-метод; рольові ігри; навчальні дискусії; рефлексивні технології	Усне поточне опитування під час аудиторних занять (індивідуальне та фронтальне), письмова МКР. Оцінювання виконання індивідуальних практичних завдань
3.	3.1. Організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології. 3.2. Здійснювати ділове спілкування: публічні виступи, переговори, ділове листування, електронні комунікації тощо.	Семінари традиційні та семінари-дискусії; робота в малих групах; самостійна позааудиторна робота; кейс-метод; рольові ігри; навчальні дискусії; рефлексивні технології	Усне поточне опитування під час аудиторних занять. Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР
4.	4.1. Дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.	Усне поточне опитування під час аудиторних занять. Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР	Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР

7. Співвідношення очікуваних результатів навчання з дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання з дисципліни (код) / **Програмні результати навчання (назва)**	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1
ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій						+	+	+	+	+	+
ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності									+	+	+
ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості						+	+	+	+	+	
ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання		+						+			

та саморозвитку											
ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога		+	+					+			+
ПРН 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії								+			
ПРН 19. Враховувати ментальні та релігійні особливості досліджуваних та клієнтів у професійній роботі			+	+				+			

8. Система оцінювання результатів навчання студентів

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

семестр	форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
VII	залік	аудиторна та самостійна робота	**50**
		модульна контрольна робота (МКР)	**50**
		залік	**-**

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування практичних занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час практичних занять).

«5»	▪ *студент відвідав 90% практичних занять;* ▪ *студент брав активну участь на заняттях у всіх видах практики (тематичні і методологічні дискусії; психотехнічні вправи тощо);*
«4»	▪ *студент відвідав 80% практичних занять;* ▪ *студент час від часу брав активну участь на заняттях у всіх видах практики (тематичні і методологічні дискусії; психотехнічні вправи тощо);*
«3»	▪ *студент відвідав не менше 60% практичних занять;* ▪ *студент був пасивним учасником групи, або час від часу брав активну участь на заняттях у вибіркових видах практики (тематичні і методологічні дискусії; психотехнічні вправи тощо);*

«2»	▪ *студент відвідав менше 60% практичних занять;* ▪ *студент був пасивним учасником групи, або час від часу брав активну участь на заняттях у вибіркових видах практики (тематичні і методологічні дискусії; психотехнічні вправи тощо)*

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів

«5»	*робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«4»	*робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань, або з незначним відхиленням від вимог; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«3»	*робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково*
«2»	*робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані*
«0»	*робота не виконана*

Модульна контрольна робота (МКР) проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальніою шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

у VII семестрі форма підсумкового контролю – **ЗАЛІК**
«5» - 50 балів «4» - 40 балів «3» - 30 балів «2» - 20 балів Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	*при виконанні завдань МКР студент демонструє* ▪ *широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам;* ▪ *вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«4»	*при виконанні завдань МКР студент показав* ▪ *достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, допускає непринципові неточності у визначенні основних психологічним понять, фактів і закономірностей;* ▪ *достатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації та формулювати коментарі і висновки*
«3»	*при виконанні завдань МКР студент показав* ▪ *обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів,*

	▪ *труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків*
«2»	*при виконанні завдань МКР студент показав* ▪ *обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів,* ▪ *невміння проводити аналіз психологічної ситуації та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«0»	*робота не виконана*

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою**:**

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою (форма підсумкового контролю – **залік)**
90 – 100	A	зараховано
82 – 89	B	
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	
0 – 59	FX	незараховано

Підсумкова форма контролю у VII семестрі – **ЗАЛІК в усній формі.**

Умови допуску до заліку: повне виконання програми курсу та всіх видів робіт, відпрацювання пропущених лекцій і семінарських занять, виконання самостійної роботи, успішне виконання модульної контрольної роботи.

- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують оцінку «зараховано» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.
- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – Е та бал 60. Якщо студент під час заліку отримав оцінку «не зараховано», то йому у відомість обліку успішності виставляється оцінка «не зараховано» в національній шкалі, оцінка FX – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Критерії оцінювання відповіді на заліку:

критерії оцінювання	шкала оцінювання	
	«зараховано»	«не зараховано»
відповідність відповіді змісту питання	відповідь здобувача повністю відповідає змісту питання та практичній ситуації	відповідь здобувача лише частково відповідає / не відповідає змісту питання. основні проблеми визначено нечітко / не визначено
повнота і ґрунтовність відповіді	основні питання або практичні ситуації розкриті повністю і ґрунтовно	основні питання розкриті лише частково і без належної глибини / зовсім не розкриті
термінологічна коректність	здобувач вільно й коректно користується понятійно-категоріальним апаратом дисципліни	здобувач майже не користується професійною термінологією

Оцінка **«зараховано»** виставляється за умови, якщо відповідь здобувача в повній мірі відповідає всім зазначеним критеріям. Оцінка **«не зараховано»** виставляється за умови, якщо відповідь здобувача не відповідає хоча б одному із зазначених критеріїв.

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	№ і назва теми (включно з темами, винесеними на самостійне опрацювання)	Кількість годин			
		денна форма			
		Разом	у тому числі		
			лекції	семінарські/ практичні заняття	самостійна робота
МОДУЛЬ 1. ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ					
Змістовий модуль 1. ПІДГОТОВКА ГРУПИ ДО РОБОТИ У ТРЕНІНГОВОМУ ФОРМАТІ					
1	Тема 1. Актуалізація досвіду учасників. Постановка індивідуальних цілей.	**9**	-	4	4
2	Тема 2. Правила роботи групи. Стратегії введення правил. Техніки у груповій роботі.	**9**	-	4	4
Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ РОБОТИ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ГРУПИ					
3	Тема 1. Початкова стадія розвитку групи (орієнтація та дослідження)	**9**	-	4	5
4	Тема 2. Перехідна стадія розвитку групи: робота із супротивом, «важкими» клієнтами і конфліктами	**9**	-	4	5
5	Тема 3. Робоча стадія психотерапевтичної групи: робота з міжособистісними конфліктами	**9**	-	4	5
6	Тема 4. Робоча стадія психотерапевтичної групи: робота з емоційно навантаженими, травмуючими темами	**9**	-	4	5

7	Тема 5. Робоча стадія психотерапевтичної групи: робота з проекціями та іншими проблемами самоусвідомлення	**9**	-	4	5
8	Тема 6. Завершальна стадія роботи групи: мета, завдання і техніки етапу	**9**	-	4	5
Змістовий модуль 3. ТРЕНІНГ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ЯК ГРУПОВА ФОРМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ					
9	Тема 1. Технологія створення тренінгу. Метод тренінгу – навчання через отримання досвіду. Логіка сценарію тренінгу: «проблематизація – дидактика – відпрацювання»	**9**	-	4	5
10	Тема 2. Базові принципи побудови тренінгових програм. Основні групи методів	**9**	-	4	5
11	Тема 3. Методологічна імпровізація у тренінгу. Креативність ведучого.	**9**	-	4	5
12	Тема 4. Оцінка ефективності тренінгу та післятренінгова робота	**9**	-	4	5
Змістовий модуль 4. ТРЕНІНГ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ					
13	Тема 1. Теоретичні та організаційні аспекти тренінгу особистісного зростання. Техніки та вправи, спрямовані на самопізнання	**9**	-	4	5
14	Тема 2. Стратегії ведення шерінгу: “зворотній зв'язок” або “робота в зоні найближчого розвитку”; види питань для шерінгу	**9**	-	4	5
15	Тема 3. Дослідження й усвідомлення тілесності: тілесні границі, ресурсні стани, самоприйняття	**9**	-	4	5
16	Тема 4. Особистісна ідентичність: «Я» - «не Я», субособистості і техніки роботи з ними. Робота з масками	**9**	-	4	5
17	Тема 5. Завершення роботи групи: аналіз отриманого досвіду (професійні й особистісні надбання); постановка задач «найближчої зони розвитку»	**6**	-	2	4
	МКР	**2**		2	
	УСЬОГО ГОДИН	**150**	**-**	**68**	**82**

10. Рекомендовані джерела

Основна:

1. Афанасьєва Н.Є., Перелигіна Л.А . Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу : навч. посіб. Нац. ун-т цивіл. захисту України. Харків : ХНАДУ, 2015. 315 с.
2. Білова М. Е. Теоретичні основи психологічного тренінгу : конспект лекцій. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 70 с
3. Джонсон Девід В. Соціальна психологія : тренінг міжособистісного спілкування. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2003. 288 с.

4. Долинська Л.В., Темрук О.В. Тренінг особистісно-професійної зрілості. Київ: Марич, 2010. 128 с.
5. Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу: навч. посіб. Київ, МАУП, 2004. 192 с.
6. Приходько В. В. Соціально-психологічний тренінг як засіб формування комунікативної компетенції. *Вісник Львівського університету*. 2005. Вип. 19. Ч.1. С. 182-188
7. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання : навч. посіб. Київ. : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
8. Corey G., Corey M.S., Callanan P., Russell J. M.Group Techniques (Group Counseling). Brooks Cole. 2003. P. 224
9. Corey G. Theory and Practice of Group Counseling. Brooks/Cole, Cengage Learning. 2012. P. 515

Допоміжна

1. Балахтар В. В. Соціально-психологічний тренінг і маніпуляція : навч.-метод. посіб. Вижниц : Видавництво «Черемош», 2015. 432 с
2. Білоус Р. М. Мій професійний вибір: тренінг старшокласників. *Практична психологія та соціальна робота*. 2010. № 11. 29-39.
3. Деркачова М. Стежинка самопізнання. Тренінгові заняття для підлітків 15-16 років. *Психолог*. 2011. № 7. С. 21-25.
4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : Метод. посібник / Автор.-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.
5. Цюман Т. П. Тренінг як інноваційна форма превентивної роботи з молоддю. *Науковий вісник Чернівецького університету.* Вип. 271. 2005. С. 181–184.
6. Шаргородська С. В. Тренінгова робота з підлітками та молоддю (з досвіду роботи соціального педагога). *Соціальний педагог.* 2007. № 11 (35). С. 16-29.
7. Bondarenko A., Fedko S., Parasiei-Hocher A, Kucherovska N., Korobanova O., Kychkyruk T. The Problem of Anxiety Among Ukrainian Students on Remote Learning During COVID-19 Pandemic. *Wiadomości Lekarskie*. 2022. 75(8). 1844–1848.
8. Bondarenko A., Kucherovska N., Fedko S. Prosocial Attitudes of Present-day Ukrainian Students. *EC Psychology and Psychiatry*. 2020. 9.6. 174-178.
9. Cuijpers P., Van Straten, Annemieke; Warmerdam, Lisanne. Are individual and group treatments equally effective in the treatment of depression in adults? A meta-analysis. *The European Journal of Psychiatry*. 2008. 22. Pp. 38-51.
10. Kislev E. The Use of Participant-Observers in Group Therapy: A Critical Exploration in Light of Foucauldian Theory. *Group*. 2015. 39 (1). Pp. 9-24
11. Yalom ID, Leszcz M. *The theory and practice of group psychotherapy* (5th ed.). New York: Basic Books. 2005. p. 272.